

AI FI 33/2018

16.10.2018

Ihmisoikeuspuolustajien tukeminen Suomen EU-puheenjohtajakauden prioriteetiksi

Suomen heinäkuussa 2019 alkava EU-puheenjohtajuus on erinomainen tilaisuus edistää sekä Suomen että EU:n ihmisoikeuspolitiikan tavoitteiden toteuttamista. Yksi keskeisimmistä keinoista edistää ihmisoikeuksien toteutumista niin EU:n sisällä kuin muissa maissa on ihmisoikeuspuolustajien tukeminen EU:n ihmisoikeuspuolustajia koskevien suuntaviivojen ja ihmisoikeusstrategian mukaisesti. Tällä alueella Suomella on myös vahvaa osaamista ja hyviä käytäntöjä, joita jakamalla tulisi kannustaa muita jäsenmaita tehostamaan toimia ihmisoikeuspuolustajien suojelemiseksi.

Suosituksset Suomen puheenjohtajakaudelle

Suomen tulisi EU-puheenjohtajan roolissa

- Nostaa ihmisoikeuspuolustajien tukeminen ja kuuleminen prioriteetiksi EU:n agendalla. Ihmisoikeuspuolustajien tärkeälle työlle tulee antaa tunnustusta ja tukea myös korkeimmalla tasolla ja julkisesti, niin EU:n suhteissa kolmansiin maihin kuin EU:n sisällä.
- Pyrkiä valtavirtaistamaan ihmisoikeudet EU:n ulkopoliitikassa järjestämällä säännöllisemmin ja järjestelmällisemmin tapaamisia kansalaisjärjestöjen ja ihmisoikeuspuolustajien kanssa. Suomen tulisi varmistaa, että sen puheenjohtajuuskaudella tällaisia keskusteluja käydään säännöllisesti, ja pyrkiä vaikuttamaan siihen että ihmisoikeudet ovat mukana kaikessa EU:n ulkopoliitikassa. Puheenjohtajanaan tulisi myös näyttää esimerkkiä ja tavata ihmisoikeuspuolustajia säännöllisesti puheenjohtajuuskauden aikana.
  - Suomen tulisi varmistaa, että puheenjohtajuuskauden korkean tason tapahtumissa annetaan näkyvästi tunnustusta ihmisoikeuspuolustajien työlle ja kuullaan heidän näkemyksiään. Esimerkiksi Suomessa pidettävä ulkoasiainneuvoston epävirallinen kokous tarjoaisi sopivat puitteet ihmisoikeuspuolustajien kuulemiselle.
  - Puheenjohtajuuskaudella Suomen tulisi järjestelmällisesti osallistaa ihmisoikeuspuolustajia neuvoston keskusteluihin ja informaatiotilaisuuksiin ja tavata heitä julkisesti kolmansissa maissa, jäsenmaiden pääkaupungeissa ja Brysselissä. Suomi voisi Helsingissä pidettävien ulkoasiainneuvoston ja COHOMin epävirallisten kokousten yhteydessä luoda toimintamallin ihmisoikeuspuolustajien säännölliselle kuulemiselle näissä kokouksissa. Brysselin edustustossa pidettävistä epävirallisista

tilaisuuksista ihmisoikeuspuolustajien kanssa on hyviä kokemuksia mm. Viron puheenjohtajuuskaudelta.

- Suomen edustajien tulisi vierailujen yhteydessä jatkaa hyvää käytäntöään ja tavata ihmisoikeuspuolustajia kolmansissa maissa sekä keskustella viranomaisten kanssa heidän esiin tuomistaan ihmisoikeuskysymyksistä.
- Edistää omia tavoitteitaan avoimuuden ja osallisuuden lisäämiseksi varmistamalla, että kansalaisyhteiskunta osallistetaan keskeisiin neuvoston keskusteluihin oikeusvaltiosta ja perusoikeuksista EU:ssa. Neuvoston tulisi selvästi tunnustaa kansalaisjärjestöjen rooli ihmisoikeuksien edistämisessä ja EU-instituutioiden ja hallitusten pitämisessä vastuussa läpinäkyvästä ja lainmukaisesta toiminnasta.
- Pyrkä varmistamaan, että relevantit neuvoston päätelmät sisältävät maininnan kansalaisyhteiskunnan tilasta ja ihmisoikeuspuolustajien tilanteesta, myös yksittäisiä henkilöitä mainiten. Päätelmissä tulisi myös antaa tukea ihmisoikeuskysymyksille, joita ihmisoikeuspuolustajat pitävät esillä, niin EU:n sisäisessä kuin ulkoisessakin kontekstissa.
- Varmistaa, että ulkoasiainneuvosto käy vuosittain keskustelun ihmisoikeuspuolustajista ja antaa ihmisoikeuspuolustajia koskevat neuvoston päätelmät, joissa määritellään millaisiin toimiin EU:n ja jäsenmaiden tulisi ryhtyä ihmisoikeuspuolustajien suojelemiseksi ja tukemiseksi. Lisäksi ulkoasiainneuvoston tulisi sisällyttää ihmisoikeuspuolustajien tilanteen tarkastelu kaikkiin keskusteluihin maatilanteista ja samalla arvioida, millä EU:n ulkopolitiikan keinoilla heidän työtään voidaan tukea tietyn maan kontekstissa.
- Pyrkä tehostamaan EU:n ihmisoikeuspuolustajia koskevien suuntaviivojen toimeenpanoa tunnistamalla alueita, joilla toimeenpano on puutteellista, ja varmistamalla että EU ja jäsenmaat toteuttavat suuntaviivoja käytännössä. Ulkoministeriön viime vuonna teettämä arviointi Suomen ihmisoikeuspuolustajaohjeistuksen toteutuksesta ja sen suositukset antavat hyvän lähtökohdan toiminnan kehittämiseksi.

Ihmisoikeuspuolustajien työtä tarvitaan

Tärkein kansainvälinen instrumentti, jonka perusteella voidaan määritellä ihmisoikeuspuolustaja, on vuonna 1998 hyväksytty [YK:n ihmisoikeuspuolustajajulistus](#). Julistuksen 1. artiklassa todetaan, että ”jokaisella on oikeus yksilönä ja yhdessä muiden kanssa edistää ja tavoitella ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojelemista ja toteutumista kansallisella ja kansainvälisellä tasolla”. Julistuksen perusteella ihmisoikeuspuolustajaksi voidaan määritellä kuka tahansa, joka yksin tai yhdessä muiden kanssa työskentelee rauhanomaisesti ja väkivallattomasti edistääkseen ja suojellakseen ihmisoikeuksia.¹

Ihmisoikeuspuolustajien työ täydentää ja on usein edellytyksenä EU:n ja sen jäsenmaiden sitoumuksille edistää rauhaa ja vakautta ja rakentaa ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, demokratiaan ja oikeusvaltioperiaatteeseen perustuvaa maailmaa.

Työssään vapaan ja oikeudenmukaisen yhteiskunnan puolesta ihmisoikeuspuolustajat joutuvat usein ottamaan valtavia henkilökohtaisia riskejä. Ihmisoikeuspuolustajat kohtaavat kaikkialla maailmassa entistä enemmän vainoa, pelottelua ja väkivaltaa. Vaikka kaksikymmentä vuotta sitten hyväksytyssä YK:n ihmisoikeuspuolustajia koskevassa julistuksessa taataan kaikille oikeus puolustaa ihmisoikeuksia ja veloitetaan valtiot suojelemaan ihmisoikeuspuolustajia, heitä vastaan hyökätään yhä voimakkaammin, yhä useammin ja yhä useammassa paikassa.

---

¹ Suomen ulkoasiainhallinnon julkiset ohjeet Euroopan unionin ihmisoikeuspuolustajia koskevien suuntaviivojen käytännön toteuttamisesta, 2014.

EU:lla ja sen jäsenvaltioilla on velvollisuus suojella ihmisoikeuspuolustajia ottamalla näkyvästi kantaa heidän puolestaan, pyrkimällä entistä tehokkaammin tukemaan kansalaisyhteiskuntia kolmansissa maissa sekä toteuttamalla julkilausutut ihmisoikeussitoumuksensa myös käytännössä.

EU ja Suomi ovat sitoutuneet ihmisoikeuspuolustajien tukemiseen

EU on ulko- ja turvallisuuspoliittisissa linjauksissaan² vahvasti sitoutunut suojelemaan ja tukemaan ihmisoikeuspuolustajia. Keskeinen käytännön työväline sekä jäsenmaille että EU:n delegaatioille ovat [EU:n ihmisoikeuspuolustajia koskevat suuntaviivat](#).

Yksi Suomen ulkoasiainhallinnon ihmisoikeusstrategian läpileikkaavista tavoitteista on avoimuuden ja osallisuuden lisääminen, mitä Suomi on toteuttanut mm. tukemalla ihmisoikeuspuolustajia. EU:n ihmisoikeuspuolustajasuuntaviivojen toimeenpanemiseksi tehokkaasti ulkoministeriö on laatinut [ulkoasiainhallinnon omat ohjeet ihmisoikeuspuolustajien tukemiseksi](#). Ohjeista tehtiin viime vuonna [riippumaton arviointi](#), jonka yksi keskeinen suositus oli ihmisoikeuspuolustajien tukemisen nostaminen Suomen EU-puheenjohtajuuskauden agendalle. Näin Suomi voisi aktivoida omaa rooliaan EU-yhteistyössä ja toisaalta vahvistaa EU:n sitoutumista unionin ihmisoikeuspuolustajasuuntaviivojen toimeenpanoon.

Ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon mukaan ihmisoikeudet, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja oikeusvaltion vahvistaminen ovat Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan lähtökohtia ja painopisteitä. Lisäksi Suomi tukee vahvaa ihmisoikeuksien kansainvälistä ja alueellista valvontajärjestelmää ja toimii kansainvälisen oikeuden ja normien ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Amnesty toivoo näiden linjausten olevan vahvasti mukana myös Suomen EU-puheenjohtajakauden prioriteeteissa.

EU:n sisäisen ja ulkoisen ihmisoikeuspolitiikan koherenssi

Ihmisoikeuspuolustajien tukemiselle ja kuulemiselle on juuri nyt erityisen suuri tarve, sillä kansalaisyhteiskunnan tilan kapeneminen ja ihmisoikeuspuolustajiin kohdistuvat uhat ovat viime vuosina vahvistuneet entisestään. Tämä suuntaus näkyy valitettavasti myös EU:n sisällä. Amnesty on viime vuosina dokumentoinut huomattavaa takapakkia ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioituksessa esimerkiksi Puolassa ja Unkarissa, jotka ovat monin tavoin pyrkineet vaikeuttamaan kansalaisyhteiskunnan toimintaa.

Valtioneuvoston ihmisoikeusselonteossa Suomi korostaa jäsenvaltioiden oman ihmisoikeustoiminnan esimerkillisyyden tärkeyttä EU:n ulkoisen ihmisoikeustoiminnan uskottavuuden takaamiseksi. Suomen tavoite varmistaa EU:n sisäisen ja ulkoisen ihmisoikeustoiminnan johdonmukaisuus on viime vuosien negatiivisen kehityksen myötä entistäkin tärkeämpi.

Ihmisoikeuspuolustajien tukeminen niin kansainvälisesti kuin EU:n sisällä olisikin mitä parhain keino toimeenpanna Suomen ulkopoliitiikan tavoitteita ihmisoikeuksien edistämiseksi ja EU:n politiikan johdonmukaisuuden vahvistamiseksi.

---

² Esim. EU:n globaalistrategian sitoumukset vastustaa kansalaisyhteiskunnan tilan kaventumista ja lukuisat EU:n ihmisoikeussitoumukset, kuten Lissabonin sopimuksen 21. artikla ja EU:n ihmisoikeusstrategia.